

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปี 2564

ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย
จังหวัดเชียงราย

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ➡ ด้านอุตสาหกรรม : นายชัยยศ สมสวัสดิ์
- ➡ ด้านหัตถกรรม : นางพลอย คำดี้อ
- ➡ ด้านศิลปกรรม : นางเรืองมูล จันทร์คำ
- ➡ ด้านภาษาและวรรณกรรม : นายคำปัน ชันจันท์แสง
- ➡ ด้านการแพทย์ไทย : นางลี วันตะ
- ➡ ด้านอาหารพื้นบ้าน : นางหอม ภัยราช

ภูมิปัญญา หรือ Wisdom หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ที่นำมาไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไข ปัญหาของมนุษย์ หรือ ภูมิปัญญา คือ พื้นความรู้ของปวงชนในสังคมนั้น ๆ และปวงชนในสังคมยอมรับรู้ เชื่อถือ เข้าใจ ร่วมกัน เรียกว่า ภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสม ประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร ประยุกต์ พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาไทยนี้มีลักษณะ เป็นองค์รวม มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่ งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคน ไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดในหลายด้านเช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และ หัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี และด้านโภชนาการ วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Folk Wisdom) ได้มีความหมายดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๓๙ : ๒) หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการ ศึกษา สังเกตคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะ หลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์ เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการ ปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและการตัว ของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนา ไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้

ศักดิ์ชัย เกียรติวนาครินทร์ (๒๕๔๒ : ๒) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ องค์ความรู้ ความสามารถของชุมชนที่สั่งสมสืบทอดกันมานาน เป็นความจริงแท้ของชุมชนเป็นศักยภาพที่จะใช้แก้ปัญหา จัดการปรับตน เรียนรู้ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข เป็นแก่นของชุมชนที่ จรรโลง ความเป็นชาติให้อยู่รอดจากทุกภัยพิบัติทั้งปวง

จารุวรรณ ธรรมวัต (๒๕๔๓ : ๑) ได้ให้ความหมาย ของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ แบบแผน การดำเนิน ชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคล และสังคมซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติต่อกันมา ภูมิปัญญาจะเป็น ทรัพยากรบุคคล หรือทรัพยากรความรู้ก็ได้

จากการศึกษาความหมายและแนวคิดของภูมิปัญญาของชาวบ้านที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง ความรู้ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ โดยใช้สติปัญญาสั่งสมความรู้ อย่างแพร่หลาย ผสมผสานความกลมกลืนระหว่างศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมการประกอบอาชีพ และกระบวนการเหล่านี้มาจนหลายชั่วคนซึ่งจะเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้น เกิดจากการเรียนรู้และสั่ง สมประสบการณ์เป็นระยะเวลายาวนาน โดยอาศัยภูมิปัญญาที่มีอยู่มาใช้ในการตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ การปรับตัวและแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต จนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของธรรมชาติและสังคม

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านอุตสาหกรรม

กลุ่มแกะสลักจากเศษไม้

ชื่อ - นามสกุล นายชัยยศ สมสวัสดิ์

วัน เดือน ปีเกิด 30 มีนาคม พ.ศ. 2507

ที่อยู่ปัจจุบัน 63 หมู่ที่ 7 บ้านดงมะตั้น ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

หมายเลขโทรศัพท์ 086-1911329

ความเป็นมาของภูมิปัญญา นายชัยยศ สมสวัสดิ์ เป็นผู้ที่มีความสนใจด้านการวาดรูปตั้งแต่เด็ก ชอบใช้เวลาว่างในการวาดรูป เนื่องจากบิดาเป็นช่างไม้รับสร้างบ้าน จึงได้นำเศษไม้มาแกะสลักเป็นรูปสัตว์ต่างๆ ตามจินตนาการและหมั่นฝึกฝนฝีมืออย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งในปี 2531 ได้เข้ารับการอบรมแกะสลักจากเศษไม้ ซึ่งศูนย์การศึกษาชนบทโรงเรียนจังหวัดเชียงรายได้จัดขึ้น และได้นำความรู้มาแกะสลักเป็นรูปสัตว์ต่างๆ แต่ยังไม่สามารถต่อยอดให้เป็นสินค้าที่เป็นที่นิยมในตลาดได้ เนื่องจากไม่มีความรู้ด้านการตลาด ต่อมาเมื่อมีเจ้าของร้านจำหน่ายของที่ระลึกมาติดต่อสั่งซื้อผลิตภัณฑ์แกะสลักไม้และรูปสัตว์ต่างๆ และนำออกจำหน่ายอย่างกว้างขวาง ต่อมาได้จัดตั้งกลุ่มผู้สนใจ และจัดตั้งเป็น “กลุ่มแกะสลักจากเศษไม้ บ้านดงมะตั้น” ในปี 2543 โดยทำหน้าที่เป็นประธานกลุ่ม เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีรายได้นอกเหนือจากอาชีพเกษตรกรรมและสามารถขยายเครือข่ายไปยังหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลผางาม ได้จำหน่ายสินค้าได้ทันต่อความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น จนถึงสามารถจำหน่ายออกต่างประเทศ

เมื่อมีการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์มากขึ้น จึงก่อให้เกิดการสร้างงานให้คนในชุมชนช่วยกันผลิตและจำหน่าย มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องและได้รับการคัดเลือกให้เป็น “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ตามนโยบายของรัฐบาล ในปีพ.ศ.2544

การถ่ายทอดผลงานและรางวัลที่ได้รับ

1. ปี พ.ศ.2539 สำนักงานปฏิรูปที่ดิน มอบโล่เกียรตินิยม รางวัลชนะเลิศเกษตรตัวอย่าง ประเภทอาชีพเสริมนอกการเกษตร
2. ปี พ.ศ.2540 ได้รับเกียรติบัตรนำเสนอผลงาน จากสภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย
3. ปี พ.ศ.2546 ได้รับเกียรติบัตรเป็นวิทยากร ในการอบรมการแกะสลักจากพรรณไม้หอม จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
4. ปี พ.ศ.2546 ได้รับการคัดสรรเป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ดีเด่น ระดับสี่ดาว
5. ปี พ.ศ.2546 ได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นระดับสี่ดาว โฆษณาทางโทรทัศน์ต่างๆ ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย
6. ปี พ.ศ.2546 ได้รับการรับรองข้อมูลลิขสิทธิ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย ประเภทองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น
7. ปี พ.ศ.2547 ได้รับรางวัลที่ 2 การประกวดผลิตภัณฑ์ OTOP ล้านนา ประเภทศิลปะประดิษฐ์ งานมหกรรมล้านนา OTOP CHAMPION
8. ปี พ.ศ.2548 ได้รับเกียรติบัตรวิทยากรให้ความรู้การแกะสลักไม้ โรงเรียนเชียงรายวิทยาคม

ขั้นตอน/วิธีการดำเนินการ

1. แนะนำอุปกรณ์การทำโมบายชนิดต่างๆ
2. แนะนำวิธีใช้อุปกรณ์ เช่นการเลื่อย การตัด การเหลา การเจาะ การประกอบ ฯลฯ
3. วิธีการเข้ารูปเป็นโมบายชนิดต่างๆ
4. การนำเชือกปอมาถักหรือขั้วเชือกเป็นแขนขาตุ๊กตาหรือสัตว์ต่างๆ
5. การเคลือบเงาเพื่อให้เกิดความสวยงาม
6. การติดเข็มกลัดสำหรับเป็นเครื่องประดับ
7. การเก็บงานหรือตกแต่ง

กิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ราชบัณฑิตยสถาน ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

มอบให้

นางอศิ สมสวัสดิ์

เพื่อสดุดีคุณงามความดีและผลงานดีเด่น

ทางวัฒนธรรม ประจำปี พ.ศ. 2539

โดยมีมติที่ประชุม วันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙

ศาสตราจารย์ ดร....

(ประธานราชบัณฑิตยสถาน)

ศาสตราจารย์ ดร....

สภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย
เกียรติบัตรฉบับนี้

ให้ไว้เพื่อเป็นเกียรติประวัติ แก่

นายชด สัมภวรัตน์

เพื่อแสดงว่า

เป็นผู้ทำประโยชน์ของสภาของที่ปรึกษาประเภทเกษตร

ขอให้มีความสุขสวัสดิ์ เจริญ เทอญฯ

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๐

(นายวิจารณ์ ไชยรัตน์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย

ประธานคณะกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

รป. 01

ทะเบียนข้อมูลเลขที่ ๑๑.1544

หนังสือรับรองการแจ้งข้อมูล

ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย

ออกให้แก่

นายยศ สมสวัสดิ์

เพื่อแสดงว่า นายยศ สมสวัสดิ์

ได้แจ้งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย ประเภท องค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น
สาขา การผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ หิน โลหะ แก้ว เซรามิก ดินเผา เครื่องหนัง และอื่น ๆ
ชื่อเรื่อง การทำโมบายสัตว์

ไว้คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ความค่าขอแจ้งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย
เลขที่ กป1544 เมื่อวันที่ 22 เดือนกันยายน พ.ศ. 2546

ให้ไว้ ณ วันที่ 22 เดือน กันยายน พ.ศ. 2546

ลงชื่อ

(นายสุรัตน์ ทิพนวิจิตรวงศ์)

ผู้อำนวยการสำนักสารนิพนธ์

หมายเหตุ

การเปลี่ยนแปลงรายการข้างต้น ให้ดูคำขอแจ้ง

ประกาศนียบัตรนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

ไมกษรูปสัตว์ต่าง ๆ

ของกลุ่มและผลิตภัณฑ์จากเศษไม้

เลขที่ ๖๓ หมู่ที่ ๗ ตำบลนางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ได้รับการจัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่น ระดับดีเยี่ยม

ภาคเหนือ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๖

ประเภทศิลปหัตถกรรมและของที่ระลึก

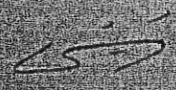
ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย

OTOP Product Champion

ให้ไว้ ณ วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๖

(นายณัฐวิทย์ จาตุศรีพิทักษ์)

รองนายกรัฐมนตรี
ประธานกรรมการอำนวยการ
หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ

(นายประชา มนิตินนท์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
ประธานอำนวยการคัดสรรสุดยอด
หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย

ร.ป. ๐๑

ทะเบียนข้อมูลเลขที่ ๐๓.๓๓๗๖

หนังสือรับรองการแจ้งข้อมูล

ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย

ออกให้แก่

นายยศ สมสวัสดิ์

เพื่อแสดงว่า นายยศ สมสวัสดิ์

ได้แจ้งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย ประเภท องค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น
สาขา การผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ หิน โลหะ แก้ว เซรามิก ดินเผา เครื่องหนัง และอื่น ๆ
ชื่อเรื่อง ผลิตภัณฑ์จากไม้

ไว้ชื่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา ตามคำขอแจ้งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย
เลขที่ กป3398 เมื่อวันที่ ๘ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

ให้ไว้ ณ วันที่ ๗ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘

ลงชื่อ

(นายพันธุ เสกสิทธิ์)

ผู้อำนวยการกองกฎหมายและธุรกรรม

หมายเหตุ

กรมเปลี่ยนแปลงการขึ้นทะเบียนให้ในด้านสง

ประกาศนียบัตรนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

น้ำดื่ม

ของ นายชก สมสวัสดิ์

บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ที่ ๗ ตำบลนางาม อำเภอเมืองเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๗

ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๗

(OTOP Product Champion)

ให้ไว้ ณ วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

(นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์)

ประธานกรรมการอำนวยการ
หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ

(นายประชา มาสินนทร์)

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
ประธานอำนวยการคัดสรรสุดยอด
หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๗

189.01

ทะเบียนข้อมูลเลขที่ ก2. 4057

หนังสือรับรองการแจ้งข้อมูล

ลิขสิทธิ์

ออกให้เพื่อแสดงว่า

นายยศ สมสวัสดิ์

ได้แจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ ประเภทงาน ศิลปกรรม

ลักษณะงาน ประติมากรรม

ชื่อผลงาน งานศิลปะวงราตรีวิจิตรเครื่องทองเพียง ไว้ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ควรค่าขอแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ เลขที่ 185251 เมื่อวันที่ 1 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

ให้ไว้ ณ วันที่ 12 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

ลงชื่อ

(นายสุรภูมิ ตระนันท์)

นักวิชาการพาณิชย์

ปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการสำนักงานลิขสิทธิ์

นายยศ

การจดทะเบียนแล้วออกให้แล้ว แจ้งให้ทราบ

โรงเรียนเชียงรากวิทยาคม

ขอมอบเกียรติบัตรนี้ให้

นายบศ สัมพันธ์ดี

เป็นวิทยากรให้ความรู้เรื่องการแกะสลักจากเศษไม้

เนื่องในโครงการ สืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนเชียงรากวิทยาคม

วันที่ ๒๙ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘

ขอแสดงความยินดี (เจริญพร)

(นายสมศักดิ์ งามนวล)

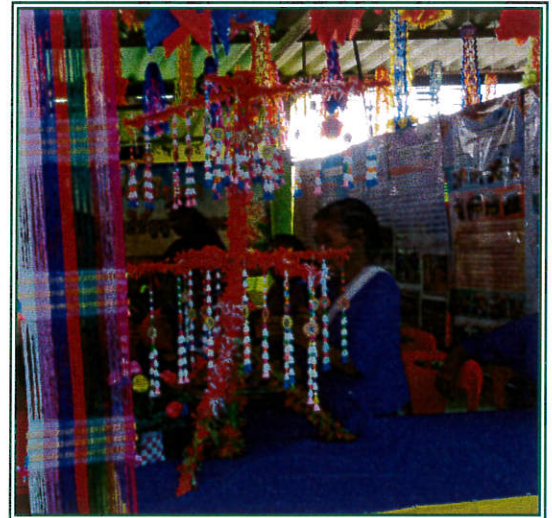
ผู้อำนวยการโรงเรียนเชียงรากวิทยาคม

(นายสมบุญ ปัญญาคุณ)

ผู้อำนวยการโรงเรียนเชียงรากวิทยาคม

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหัตถกรรม

ข้าวถักล้านนา หรือ ขจาข้าวเปลือก

ชื่อ - นามสกุล

แม่พลอย คำดี

วัน เดือน ปี เกิด

12 มีนาคม พ.ศ. 2475

ที่อยู่ปัจจุบัน

218 หมู่ 12 ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ความเป็นมาของภูมิปัญญา แม่พลอย คำดี เป็นผู้ที่มีความสนใจ การถักข้าวเปลือก หรือในท้องถิ่นเรียกว่าถักขจาข้าวเปลือก ตั้งแต่เป็นเด็ก เนื่องจากเห็นมารดาถักขจาข้าวเปลือกเพื่อนำไปถวายวัดเพื่อเป็นพุทธบูชาในโอกาสที่มีงานประเพณีเกิดขึ้นในล้านนาจึงให้มารดาสอนและลองทำดู และคิดว่าควรจะอนุรักษ์ไว้เพราะเป็นความเชื่อของชาวล้านนา การถักข้าวเปลือก เป็นเครื่องสักการะพระพุทธรเจ้า เชื่อว่าจะได้รับอานิสงค์ผลบุญแห่งการให้ทานในโลกนี้และโลกหน้า ทรัพย์สินสมบัติจำนวนมหาศาลจะหลั่งไหลเข้ามาสู่ตนเองอย่างมากมาย รวมทั้งจะทำให้ชีวิตมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า เปรียบประดุจตั้งเมล็ดข้าวเปลือกที่ตกลงบนพื้นดินแห่งใดก็ตาม มักจะเจริญ ออกงาม ขึ้นมาสร้างความสะดวกสบายพูนสุขให้กับผืนแผ่นดินอย่างทั่วถึง อีกนัยหนึ่งเชื่อว่าข้าวถักใช้ด้ายถัก หมายถึงจะได้สิ่งต่าง ๆ เข้ามาในชีวิต ซึ่งมักจะเป็นสิ่งที่ดีและสามารถนำไปเป็นของที่ระลึก นำไปแขวนหน้ารถยนต์ โดยมีความเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายแห่งความเจริญงอกงาม รุ่งโรจน์

การถ่ายทอดผลงานและรางวัลที่ได้รับ

1. เป็นวิทยากรให้แก่เด็กและเยาวชนตำบลผางาม ตามโครงการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เด็กและเยาวชนตำบลผางาม
2. เป็นวิทยากรให้แก่นักเรียนโรงเรียนชราบาลตำบลผางาม
3. ได้รับเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติเป็นผู้มีส่วนร่วมพัฒนาสังคมด้วยภูมิปัญญา สามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ให้เป็นประโยชน์แก่สังคมสืบไปสมควรได้รับการยกย่องให้เป็น "คลังปัญญาผู้สูงอายุดีเด่น" ตำบลผางาม

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้

1. ข้าวเปลือก
2. ไม้หน้าสาม
3. ตะปั่วโต
4. ด้ายสีต่าง ๆ
5. เหยียดต่าง ๆ

ขั้นตอน/วิธีการดำเนินการ

1. ใช้ไม้หน้าสามเป็นหลัก มีตะปั่วโต 2 ตัวยึดคล้องด้ายเป็นคู่ ๆ สามารถเลือกด้ายตามขนาด และสีตามต้องการ
2. เลือกข้าวเปลือกเมล็ดยาวที่มีขนาดเท่ากันเรียงเมล็ดข้าวในทางเดียวกันเป็นคู่เริ่มถักและใส่เมล็ดข้าวไปจนกว่าจะได้ระยะที่ต้องการกับขนาดของเหยียดแล้ว
3. นำมาล้อมรอบเหยียดผูกให้แน่นตัดแต่งหางด้ายให้เท่ากันการใช้ประโยชน์ ใช้บูชา (ถักข้าวเปลือกล้อมเหยียดพระ)

กิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

วิทยากรโรงเรียนชราบาลตำบลผางาม

วิทยากรโครงการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เด็กและเยาวชน

กิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

๕ ได้รับประกาศยกย่องให้เป็นปราชญ์ท้องถิ่นตำบลผางาม
จากศูนย์การเรียนรู้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเวียงชัย

๕ ได้รับประกาศยกย่องให้เป็นคลังปัญญาท้องถิ่นตำบลผางาม

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านภาษาและวรรณกรรม

อักษรธรรมล้านนา (ตัวเมือง)

ชื่อ - นามสกุล นายคำปัน ชันจันทร์แสง

วัน เดือน ปีเกิด 15 มีนาคม 2488

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 19 หมู่ 9 ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

อักษรธรรมล้านนา หรือ ตัวเมือง พัฒนามาจากอักษรขอมโบราณ เช่นเดียวกับอักษรพม่า อักษรชนิดนี้ใช้ในอาณาจักรล้านนาเมื่อราว พ.ศ. 1802 จนกระทั่งถูกพม่ายึดครองใน พ.ศ. 2101 ปัจจุบันใช้ในงานทางศาสนา พบได้ทั่วไปในวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย (ส่วนที่เป็นเขตอาณาจักรล้านนาเดิมและเขตที่ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมล้านนาบางแห่ง) นอกจากนี้ยังแพร่หลายถึงไปถึงเขตรัฐไทยใหญ่แถบเมืองเชียงตุง ซึ่งอักษรที่ใช้ในแถบนั้นจะเรียกชื่อว่า "อักษรไตเขิน" มีลักษณะที่เรียบง่ายกว่าตัวเมืองที่ใช้ในแถบล้านนา[ต้องการอ้างอิง]

อักษรธรรมล้านนาจัดตามกลุ่มพยัญชนะวรรคตามพยัญชนะภาษาบาลี แบ่งออกเป็น 5 วรรค วรรคละ 5 ตัว เรียกว่า "พยัญชนะวรรค" หรือ "พยัญชนะในวรรค" อีก 8 ตัวไม่จัดอยู่ในวรรคเรียกว่า "พยัญชนะอวรรค" หรือ "พยัญชนะนอกวรรค" หรือ "พยัญชนะเศษวรรค" ส่วนการอ่านออกเสียงเรียกพยัญชนะทั้งหมดนั้น จะเรียกว่า "ตัว" เช่น ตัว กะ/ก/ ตัว ขะ/ข/ ตัว จะ/จ/ เป็นต้น

พยัญชนะวรรคแรก และสระ

พยัญชนะ	อ่านว่า	สระ	อ่านว่า
ก	ก, ก๊ะ	- ๑	อะ
ข	ข, ข๊ะ	- ๒	อา
ค	ค, ก๊ะ (ค ควาย)	- ๓	อิ
ฅ	ค, ค๊ะ (ค คน)	- ๔	อี
จ	ฆ, ฆ๊ะ	- ๕	ุอิ
ฉ	ง, ้ง	- ๖	ุอี

พยัญชนะเศษวรรค และสระพิเศษ

พยัญชนะเศษวรรค	อ่านว่า	สระพิเศษ	ตัวอย่าง	
ฃ	ช, ช๊ะ	 “ไม้เก๋าค่อหนึ่ง”	 ฃู๋ ฃู๋ ฃู๋	 ฃัว ฃัว ฃัว
ฅ	ร, รัะ		 ฅัว ฅัว ฅัว	 ฅัว ฅัว ฅัว
ฆ	ล, ล๊ะ		 ฆัว ฆัว ฆัว	 ฆัว ฆัว ฆัว
๐	ว, ว๊ะ	 “ไม้เก๋ารูจี”	 ๐ัว ๐ัว ๐ัว	 ๐ัว ๐ัว ๐ัว
๑	ศ, ศ๊ะ		 ๑ัว ๑ัว ๑ัว	 ๑ัว ๑ัว ๑ัว
๒	ษ, ษ๊ะ		 ๒ัว ๒ัว ๒ัว	 ๒ัว ๒ัว ๒ัว
๓	ส, ส๊ะ		 ๓ัว ๓ัว ๓ัว	 ๓ัว ๓ัว ๓ัว
๔	ห, ห๊ะ	 “กะปุยาด”	 ๔ัว ๔ัว ๔ัว	 ๔ัว ๔ัว ๔ัว
๕	พ, พ๊ะ		 ๕ัว ๕ัว ๕ัว	 ๕ัว ๕ัว ๕ัว
๖	อ, อ๊ะ		 ๖ัว ๖ัว ๖ัว	 ๖ัว ๖ัว ๖ัว
๗	ฮ, ฮ๊ะ		 ๗ัว ๗ัว ๗ัว	 ๗ัว ๗ัว ๗ัว

หมายเหตุ “ไม้เก๋าค่อหนึ่ง”, “ไม้เก๋ารูจี”, และ “กะปุยาด” ทั้ง ๓ ตัวนี้มักพบเห็นในคัมภีร์โบราณ ใช้ในกรณีที่จำเป็น เช่น หน้ากระดาษมีเนื้อที่จำกัด เป็นต้น ปัจจุบันไม่นิยมใช้กันแล้ว เพียงแต่นำมาแสดงไว้ให้ศึกษาและสังเกตเป็นตัวอย่างเท่านั้น

ตัวเลขที่ใช้ในภาษาไทยล้านนา

ตัวเลขที่ใช้ และมักพบเห็นในภาษาไทยล้านนา มี ๒ ประเภท คือ **เลขในธรรม** ซึ่งเป็นตัวเลขที่ชาวไทยล้านนาใช้กันมาในกิจการงานต่าง ๆ แต่เดิม กระทั่งหลังจากที่อาณาจักรล้านนาตกอยู่ใต้อำนาจปกครองของพม่า (พม่า) แล้ว ชาวเมืองจึงจำกัดตัวเลขนี้ใช้เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระธรรมคัมภีร์เท่านั้น ส่วน **เลขโหรา** อันเป็นตัวเลขที่พม่า (พม่า) นำเข้ามาใช้และเผยแพร่ในอาณาจักรล้านนาจึงได้กลายเป็นตัวเลขที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางในชีวิตประจำวัน แม้แต่พม่าหมอดูก็นิยมใช้เป็นตัวเลขสำหรับใช้ในการทำนายทายทักต่าง ๆ จึงเรียกว่า "เลขโหรา" ในที่สุด

เลขในธรรม	เลขโหรา	เลขไทยกลาง
๐	๐	๐
๑	๑	๑
๒	๒	๒
๓	๓	๓
๔	๔	๔
๕	๕	๕
๖	๖	๖
๗	๗	๗
๘	๘	๘
๙	๙	๙
๑๐	๑๐	๑๐

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านภาษาและวรรณกรรม

สรภัญญะ

ชื่อ - นามสกุล นางบัวลา ชันธวิชัย
วัน เดือน ปีเกิด 7 มีนาคม 2493..
ที่อยู่ปัจจุบัน 104 หมู่ 10 ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
หมายเลขโทรศัพท์ 092 - 4318633

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

สรภัญญะ คือ การสวดและร้องเพลงพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่มีผสมผสานกันมีการร้องและรำประกอบ บทสวดจะมีลักษณะเป็นฉันทหรือกาพย์ เป็นการสวดในทำนองสลับโยค คือ การสวด เป็นจังหวะหยุดตามรูปประโยคฉันทลักษณ์ บทสวดจะมีลักษณะเป็นฉันทหรือกาพย์ก็ได้ แต่ที่นิยมกันมากคือ กาพย์ยานี สำหรับเนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับศาสนา บาปบุญคุณโทษ นิทานชาดก นอกจากนั้น ก็ยังมีการแต่งกลอนเน้นไปทางศิลปวัฒนธรรม เช่น กลอนถามข่าว โอภาปราศรัย ชักชวนให้ไปเยี่ยม การลา หรือเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นของอีสาน เช่น เรื่องกลองข้าว น้อยมาแม่ เป็นต้น บทสวดสรภัญญะมักไม่เน้นในเรื่องความรัก เพราะการสวดสรภัญญะเกี่ยวข้องกับศาสนา และผู้ฝึกสอนเป็นพระภิกษุ จึงไม่ให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก เพราะไม่เหมาะสมกับพระสงฆ์

บทร้องสรภัญญะเนื้อหาของเพลงสรภัญญะจะกล่าวถึงเรื่องราวของพุทธศาสนา ยกย่องสรรเสริญบุคคลผู้มีพระคุณ ให้ความรู้เกี่ยวกับนิทาน ตำนานพื้นบ้านและเหตุการณ์ปัจจุบัน มุ่งอบรมสั่งสอนให้คนทำความดีมีจริยธรรม พรณารธรรมชาติ นิทานพื้นบ้าน ช่วยให้เกิดอารมณ์ผ่อนคลาย มีเรื่องราวสนุกสนานก่อให้เกิดความสามัคคี บทเพลงสรภัญญะ

จึงเป็นเพลงขับจริยธรรมอย่างแท้จริงการเลือกใช้คำในเพลงสรภัญญะที่ทำให้เกิดความงามและความไพเราะ จะใช้คำให้สัมผัสทั้งในวรรคและระหว่างวรรค นอกจากนี้ที่โดดเด่นที่สุดก็คือมีการเลือกใช้คำภาษาถิ่นของตนมาประยุกต์กับภาษาไทย

ประเภทของสรภัญญะได้จำแนกไว้ 10 ประเภท คือ บทบูชาพระรัตนตรัย บทนมัสการไหว้ครูและเคารพบิดามารดา บทคำสอนทางพุทธศาสนาสรรเสริญพระศาสนาและวันสำคัญต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา บทที่เป็นคำสอนทางโลก บทสุภาสิตคำพึงเพยอุปมาอุปไมย บทที่อยู่ในความสนใจของชาวบ้าน บทที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน บทพรรณนาธรรมชาติ บทวรรณกรรมพื้นบ้าน และบทที่มีเนื้อหาเบ็ดเตล็ด

ในอดีตการขับร้องสรภัญญะมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนชาวอีสานเป็นอย่างมากจึงมีการส่งเสริมและสนับสนุนการขับร้องและสวดสรภัญญะด้วยการจัดประกวดการขับร้อง เป็นกิจกรรมแทรกในงานต่าง ๆ อันส่งผลให้มีผู้คิดและแต่งบทสรภัญญะกันมากขึ้น ซึ่งผู้ที่แต่งส่วนใหญ่ ได้แก่ พระสงฆ์ หรือฆราวาสที่เคยบวชเรียน หรือมีประสบการณ์ในการขับสรภัญญะและรักในศิลปะการประพันธ์

ปัจจุบันการสวดสรภัญญะนั้น นิยมสวดกันในงานศพ งานทอดผ้าป่า งานกฐิน งานทอดเทียน งานกวนข้าวทิพย์ และในกิจกรรมวันธรรมสวนะ (วันพระ) และชาวบ้านได้ร่วมกันสืบสานการสวดสรภัญญะให้คงอยู่ ด้วยการสวดสรภัญญะในวันธรรมสวนะและงานบุญต่าง ๆ

การถ่ายทอดผลงานและรางวัลที่ได้รับ

1. เป็นวิทยากรให้แก่นักเรียนโรงเรียนชราบาลตำบลผางาม
2. ได้รับเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติเป็นผู้มีส่วนร่วมพัฒนาสังคมด้วยภูมิปัญญา สามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ให้เป็นประโยชน์แก่สังคมสืบไปสมควรได้รับการยกย่องให้เป็น “คลังปัญญาผู้สูงอายุดีเด่น” ตำบลผางาม

กิจกรรมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการแพทย์แผนไทย

ลูกประคบสมุนไพร

ชื่อ - นามสกุล นางลี วันตะ

วัน เดือน ปีเกิด 21 มกราคม 2489

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 32 หมู่ 11 ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

ประคบสมุนไพร คือ การใช้สมุนไพรมาห่อด้วยผ้าเป็นลูก เรียกว่า ลูกประคบ นำลูกประคบไปนึ่งให้ร้อนแล้วนำมาประคบบริเวณที่ปวดหรือเคล็ด ขัดยอก จะช่วยบรรเทาอาการปวดเคล็ด, ขัดยอก, ได้สมุนไพรที่ใช้ทำลูกประคบส่วนใหญ่เป็นสมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหย เมื่อนึ่งร้อนแล้วน้ำมันระเหยซึ่งเป็นตัวยาจะออกมากับไอน้ำและความชื้น เมื่อประคบตัวยานี้จะซึมเข้าไปในผิวหนังช่วยรักษาอาการเคล็ด ขัดยอก และอาการปวด นอกจากนั้นแล้วความร้อนจากลูกประคบจะช่วยกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิตดีขึ้น ช่วยให้ตัวยาซึมผ่านผิวหนังได้ดีขึ้นทั้งกลิ่นจากน้ำมันหอมระเหยยังช่วยให้เกิดความสดชื่นด้วย

☸ อุปกรณ์การทำลูกประคบ

1. ผ้ายืดสำหรับห่อลูกประคบ ขนาด กว้าง 35 x ยาว 35 เซนติเมตร 2 ผืน
2. เชือก ด้ายดิบ หรือ หนังสาย
3. ตัวยาที่ใช้ทำลูกประคบ
4. เตา พร้อมหม้อสำหรับนึ่งลูกประคบ
5. จานหรือชามอลูมิเนียมเจาะรู (เพื่อให้ไอน้ำผ่านได้)

✿ สำหรับรองลูกประคบ ด้วยยาที่นิยมใช้ทำลูกประคบ (ลูกประคบ 2 ลูก)

1. เหน้ําไพล (500 กรัม) สรรพคุณ แก้ปวดเมื่อย ลดอาการอักเสบ
2. ผิวมะกรูด (200 กรัม) สรรพคุณ มีน้ำมันหอมระเหย แก้ลมวิงเวียน
3. ตะไคร้ (200 กรัม) สรรพคุณ แต่งกลิ่น
4. ใบมะขาม (100 กรัม) สรรพคุณ แก้อาการคันตามร่างกาย ช่วยบำรุงผิว
5. ขมิ้นชัน (100 กรัม) สรรพคุณ ช่วยลดอาการอักเสบ แก้โรคผิวหนัง
6. ใบส้มป่อย (100 กรัม) สรรพคุณ ช่วยบำรุงผิว แก้โรคผิวหนัง ลดความดันโลหิต
7. เกลือแกง (60 กรัม) สรรพคุณ ช่วยดูดความร้อนและช่วยพาตัวยาชิมผ่านผิวหนังได้ สะดวกขึ้น
8. การบูร (2 ช้อนโต๊ะ) สรรพคุณ แต่งกลิ่น บำรุงหัวใจ แก้พุพอง
9. พิมเสน (2 ช้อนโต๊ะ) สรรพคุณ แต่งกลิ่น บำรุงหัวใจ แก้หวัด

✿ วิธีการทำลูกประคบ

1. หั่นหัวไพล ขมิ้นชัน ต้นตะไคร้ ผิวมะกรูด เป็นชิ้นเล็กๆ แล้วนำมาตำพอหยาบ ๆ
2. นำใบมะขาม ใบส้มป่อย ผสมกับสมุนไพรข้อ 1 เสร็จแล้วให้ใส่เกลือ การบูรคูลูกเคล้าให้เป็นเนื้อเดียว แต่อย่าให้แฉะเป็นน้ำ
3. นำตัวยาคัดเตรียมเรียบร้อยแล้ว ใส่ผ้าดิบห่อเป็นลูกประคบประมาณลูกส้มโอ (น้ำหนักประมาณ 400 - 500 กรัม) รัดด้วยเชือกให้แน่น(ลูกประคบเวลาถูกความร้อน ยาสมุนไพรจะปล่อยไให้รัดใหม่ให้แน่นเหมือนเดิม)
4. นำลูกประคบที่ได้ไปนึ่งในหม้อนึ่ง ใช้เวลานึ่งประมาณ 15 - 20 นาที
5. นำลูกประคบที่รับความร้อนได้ที่แล้วมาประคบคนไข้ที่มีอาการต่างๆโดยสับเปลี่ยนลูกประคบ

✿ ประโยชน์ของการประคบ

1. บรรเทาอาการปวดเมื่อย
2. ช่วยลดอาการบวม อักเสบกล้ามเนื้อเอ็น ข้อต่อ หลัง 24-48 ชั่วโมง
3. ลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ
4. ช่วยให้น้ำเนื้อเยื่อ พังผืด ยืดตัวออก
5. ลดการติดขัดของข้อต่อ
6. ลดอาการปวด
7. ช่วยเพิ่มการไหลเวียนของเลือด

☸ วิธีการประคบ

- 1) จัดท่าคนไข้ให้เหมาะสม เช่น นอนตะแคง ขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่จะทำการประคบ สมุนไพรร
- 2) นำลูกประคบที่รับความร้อนได้ที่แล้วมาประคบบริเวณที่ต้องการประคบ (การทดสอบความร้อนของลูกประคบคือ แตะที่ท้องแขนหรือหลังมือของผู้ประคบก่อน)
- 3) ในการวางลูกประคบบนผิวหนังคนไข้โดยตรงในช่วงแรกๆ ต้องทำด้วยความเร็ว ไม่วางแช่นาน เพื่อป้องกันคนไข้จากการถูกลวกด้วยความร้อน เมื่อลูกประคบคลายความร้อนลงก็ สามารถเปลี่ยนลูกประคบอีกลูกที่หนึ่งได้ที่ (นำลูกเดิมไปหนึ่งต่อ) ทำซ้ำตามข้อ 2,3,4

☸ ข้อควรระวัง

- 1) ห้ามใช้ลูกประคบที่ร้อนเกินไป โดยเฉพาะกับบริเวณผิวหนังอ่อน ๆ หรือบริเวณ ที่เคยเป็นแผลมาก่อน ถ้าต้องการใช้ควรมีผ้าขนหนูรองก่อน หรือรอจนกว่าลูกประคบ จะคลายความร้อนลงจากเดิม
- 2) ควรระวังเป็นพิเศษในผู้ป่วยเบาหวาน อัมพาต เด็ก และผู้สูงอายุ เนื่องจากกลุ่ม บุคคลดังกล่าวความรู้สึกตอบสนองต่อความร้อนซ้ำอาจจะทำให้ผิวหนังไหม้ทำให้ผิวหนังไหม้ พองได้ง่าย ถ้าต้องการใช้ควรระวัง “ใช้ลูกประคบที่อุ่นๆ”
- 3) ไม่ควรใช้ลูกประคบสมุนไพรในกรณีที่มีแผล การอักเสบ (ปวด บวม แดง ร้อน) ในช่วง 24 ชั่วโมงแรกอาจจะทำให้บวมมากขึ้น
- 4) หลังจากประคบสมุนไพรแล้ว ไม่ควรอาบน้ำทันทีเพราะจะไปชะล้างตัวยาออกจาก ผิวหนัง และอุณหภูมิของร่างกายปรับเปลี่ยนไม่ทันอาจจะทำให้เป็นไข้ได้

☸ วิธีเก็บรักษา

- 1) ลูกประคบสมุนไพรที่ทำในแต่ละครั้ง สามารถเก็บไว้ใช้ได้ 3 - 5 วัน
- 2) ควรเก็บลูกประคบไว้ในตู้เย็น จะทำให้เก็บได้นานขึ้น (ควรตรวจสอบลูกประคบด้วย ถ้า มีกลิ่นบูดหรือเหม็นเปรี้ยวไม่ควรเก็บไว้)
- 3) ถ้าลูกประคบแห้ง ก่อนใช้ควรพรมด้วยน้ำหรือเหล้าขาว
- 4) ถ้าลูกประคบที่ใช้ไม่มีสีเหลืองหรือสีอ่อนลงแสดงว่ายาที่ใช้จืดแล้ว (คุณภาพ น้อยลง) จะใช้ไม่ได้ผลควรเปลี่ยนลูกประคบใหม่

กิจกรรมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

อาหารพื้นบ้าน

ชื่อ - นามสกุล นางฮอม ภัยราช

วัน เดือน ปีเกิด 6 มีนาคม 2500

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 74 หมู่ 15 ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ความเป็นมาของภูมิปัญญา

อาหารไทย สิ่งหนึ่งที่สามารถบอกความเป็นไทยได้เป็นอย่างดี เนื่องจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผสมผสานกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนชาวไทย ถ่ายทอดออกมาเป็นอาหารที่มีรสชาติความอร่อยไม่แพ้ชาติใดในโลก อีกทั้งคุณค่าทางอาหารและโภชนาการทำให้อาหารไทย ถูกกล่าวขานไปทั่วโลก และแม้จะได้ขึ้นชื่อว่าอาหารไทย แต่เสน่ห์อีกอย่างหนึ่งที่ขาดมิได้ก็คือ ความหลากหลายของอาหารในแต่ละภาค แน่นอนว่า รสชาติย่อมแตกต่างกันขึ้นกับความนิยมชมชอบของผู้รับประทาน แต่ที่สามารถรับรองได้ คือ ความอร่อยของอาหารเหล่านั้น

อาหารไทยภาคเหนือ อาหารของภาคเหนือประกอบด้วยข้าวเหนียว น้ำพริกชนิดต่างๆ เป็นต้นว่า น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกแดง น้ำพริกอ่อน มีแกงหลายชนิด เช่น แกงฮังเล แกงโฮะ แกงแค นอกจากนั้นยังมีอาหารพื้นเมือง เช่น แหนม ไล่ฮั่ว เนื้อหนึ่ง จิ้นปิ้ง แคบหมู หมูทอด ไก่ทอดและผักต่างๆ คนไทยที่อยู่ทางภาคเหนือนิยมรับประทานอาหารรสกลางๆ มีรสเค็ม น้ำเล็กน้อย รสเปรี้ยวและหวานมีน้อยมาก หรือแทบไม่นิยมเลย เนื้อสัตว์ที่นิยมรับประทานได้แก่ เนื้อหมู เพราะหาได้ง่าย ราคาไม่แพง และมีขายทั่วไปในท้องตลาดเนื้อสัตว์อื่นที่นิยมรองลงมาคือ เนื้อวัว ไก่ เป็ด นก ฯลฯ สำหรับอาหารทะเลนิยมน้อยเพราะราคาแพง เนื่องจากอยู่ทางไกลทะเล

จิ้นเกลือ จิ้นแดง หรือจิ้นแดดเดียวของคนภาคเหนือ

จิ้นเกลือ บางแห่ง เรียกจิ้นแดง (จิ้น เป็นภาษาเหนือ หมายถึง ชื่นเนื้อ) และยังมีอีกหลายชื่อที่เรียกขาน แต่สรุปแล้วเจ้าอาหารที่ว่าก็คือเนื้อสัตว์แดดเดียวของภาคเหนือ จะมีทั้งเนื้อวัว เนื้อควาย หรือ เนื้อหมู ที่นำมาทำ

✦ วิธีการทำ

1. โดยเริ่มจากแล่เป็นแผ่นบางชิ้นใหญ่เท่าฝ่ามือตามลายกล้ามเนื้อของเนื้อสัตว์ แล้วนำมาเคล้าหมักกับเครื่องปรุง ทั้ง ซีอิ๊วขาว เกลือ ผงปรุงรส กระเทียมตำ น้ำเปล่าเล็กน้อย น้ำมันพืช และที่แตกต่างจากที่อื่นคือจะใส่สีผสมอาหารสีแดง (บางเจ้าใช้สีผสมอาหารสีส้มปนกับสีแดง) เพื่อให้ชิ้นเนื้อสัตว์มีสีแดงสวย

2. นวดเคล้าจนเครื่องซึมเข้าเนื้อแล้วนำไปตากแดด ซึ่งจะตากไม่นานมากนัก หรือที่เรียกว่าตากแดดเดียว นั่นแหละ คือตากแค่พอผิวเนื้อด้านนอกหมาด แล้วก็พลิกกลับด้านเอาด้านล่างขึ้นเนื้อขึ้นมามาก ให้หมาดเสมอกัน ก็จะได้แผ่นชิ้นเนื้อสีแดงที่ผิวด้านนอกหมาดแห้ง แต่พอจับดูด้านในจะยังมีความนิ่ม

เท่านี้ก็นำไปปรุงอาหารแล้วได้ วิธีการนำจิ้นแดงไปปรุงนั้นทำได้ตั้งแต่นำไปปิ้งไฟอ่อน หรือนำไปทอดให้สุกก็ได้เช่นกัน หรือนำไปนึ่ง เมื่อปรุงสุกแล้วจะกินกับข้าวหนึ่ง (ภาษาเหนือ แปลว่า ข้าวเหนียว) เคียงน้ำพริก โดยน้ำพริกที่ว่ากินเข้ากันกับจิ้นแดงมาก คือ น้ำพริกตาแดง บางคนนำจิ้นแดงไปหั่นใส่แกงแค

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปกรรม

การฟ้อนสาวไหม

ชื่อ - นามสกุล นางเรืองมูล จันทร์คำ

วัน เดือน ปีเกิด 9 กันยายน 2492

ที่อยู่ปัจจุบัน 84 หมู่ 10 ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ความเป็นมาของภูมิปัญญา ฟ้อนสาวไหมเป็นการแสดงพื้นเมืองเหนือที่มีความสวยงาม มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากการฟ้อนแบบอื่นๆ คือฟ้อนสาวไหมเป็นแบบการฟ้อนที่เลียนมาจากการทำงานในชีวิตประจำวันของคนพื้นเมือง ในการปลูกฝ้าย ทอผ้า ตัดเย็บเป็นเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นงานหัตถกรรม ที่ในท้องถิ่นที่ทำงานโดยทั่วไป ด้วยเหตุที่การทำงานในการปลูกฝ้าย บั่นฝ้าย ทอผ้า ฯลฯ เป็นลักษณะการทำงานที่มีขั้นตอน และมีกระบวนการทำงานที่ต่อเนื่องกัน ทั้งการทำงานนั้นก็มีลีลาท่าทางอันอ่อนช้อยละเอียดอ่อนละมุนละไม ดูแล้วเกิดความสวยงาม ดังนั้นจึงน่าจะมีผู้ที่มองเห็นกระบวนการทำงานที่มีขั้นตอนต่อเนื่องและลีลาอันสวยงามของการบั่นฝ้าย การทอผ้า ฯลฯ นำมาประสมประสานความคิดในการทำงานกับท่าฟ้อนรำเข้าด้วยกัน เป็นการฟ้อนสาวไหมที่น่าชมได้ การฟ้อนสาวไหมเป็นการฟ้อนที่มีมานาน และเป็นลักษณะของการฟ้อนของพื้นเมืองเหนืออย่างแท้จริง แต่เดิมการฟ้อนสาวไหมเป็นท่าการฟ้อนที่รวมอยู่กับการฟ้อนเจิง ต่อมาภายหลังจึงได้แยกการฟ้อนสาวไหมออกมาเป็นท่าการฟ้อนเฉพาะเรียกว่า ฟ้อนสาวไหม แต่เดิมนั้นใช้ผู้ชายเป็นผู้ฟ้อนและใช้ฟ้อนในงานปอย แท้คร้วทาน ฯลฯ ต่อมาภายหลังจึงมีผู้หญิงเป็นผู้ฟ้อน ลักษณะท่าการฟ้อนนี้ใช้ทำเดียวกับที่ผู้ชายใช้ฟ้อน เป็นลักษณะการฟ้อนเดี่ยว จากการศึกษาพบว่า การฟ้อนสาวไหม ปรากฏอยู่สองแบบ คือ ฟ้อนสาวไหมในการฟ้อนเจิงหรือรำรำทำต่อสู้อยู่ด้วยมือเปล่า ซึ่งมีลีลากระบวนการท่าที่แน่นอน และการฟ้อนสาวไหม ที่เป็นการฟ้อนของหญิงที่แสดงเคลื่อนไหวในลีลารำรำที่นุ่มนวล มิได้รื้อนแรง

เหมือนอย่างที่ปรากฏในเชิงต่อลู้ ฟ้อนสาวไหมเป็นการฟ้อนที่ประดิษฐ์ขึ้น โดยนายกุย สุภาวสิทธิ์ ชาวอำเภอตอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเรียนเชิงมาจากพ่อครูปวน ซึ่ง นายกุย สุภาวสิทธิ์ ได้เป็นครูเชิง หรือผู้สอนฟ้อนเชิง คือการฟ้อนด้วยมือเปล่าของผู้ชายในลีลาารายรำในเชิงต่อลู้ ต่อมาประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๕ “พ่อครูกุย” ได้ย้ายไปตั้งถ้ำฐานที่อยู่ละแวกวัดศรีทรายมูล ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และนายกุย สุภาวสิทธิ์ หรือ “พ่อครูกุย” ได้ถ่ายทอดการฟ้อนให้แก่ธิดาคือ แม่ครูบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รตนมณีภรณ์

การแสดงการฟ้อนสาวไหมสืบต่อมา จึงยังคงใช้ผู้ชายออกมาแสดงร่วมกันกับฝ่ายหญิงอยู่ บางโอกาส ก็ใช้แสดงเป็นหญิงเพียง ๑ คน และชายอีก ๑ คน บางครั้งก็ใช้ผู้ชาย ๒ คน หญิง ๒ คน แล้วแต่โอกาสความเหมาะสมกับการใช้ผู้แสดงเป็นหญิงแค่เพียงคนเดียวเหมือนของเก่าที่มีมา แต่ในระยะหลังเมื่อการฟ้อน สาวไหมแพร่หลายมีผู้รู้จักมากขึ้น การแสดงทุกครั้งจะนิยมใช้ผู้แสดงเดี่ยวเป็นหญิงตลอดมา เนื่องจากสตรีมีความสวยงามและนุ่มนวลกว่าบุรุษชื่อนั้นใช้ชื่อการฟ้อนสาวไหมสืบต่อมา

การถ่ายทอดผลงานและรางวัลที่ได้รับ

1. เป็นวิทยากรให้แก่เด็กและเยาวชนตำบลผางาม ตามโครงการอยู่สอนหลาน
2. เป็นวิทยากรให้แก่นักเรียนโรงเรียนชราบาลตำบลผางาม
3. ได้รับเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติเป็นผู้มีส่วนร่วมพัฒนาสังคมด้วยภูมิปัญญา สามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ให้เป็นประโยชน์แก่สังคมสืบไปสมควรได้รับการยกย่องให้เป็น “คลังปัญญาผู้สูงอายุดีเด่น” ตำบลผางาม

กิจกรรมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

๕ วิทยาการโครงการอ้อยสอนหลาน

๕ ได้รับการประกาศยกย่องให้เป็นคลังปัญญาท้องถิ่นตำบลผางาม

กิจกรรมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

✿ การแสดงฟ้อนสาวไหม ต้อนรับคณะกรรมการประเมินโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบดีเด่น ระดับจังหวัด

